

Неолитические памятники близ Полтавы

Резюме

В окрестностях Полтавы на левом берегу р. Ворсклы И. А. Писларий обследовал четыре неолитических местонахождения в урочищах Белая Гора, Красная Гора (Рудня) и возле сел Макуховка и Марки.

Как оказалось, материалы перечисленных стоянок отражают историческое развитие этих районов в V—IV тысячелетии до н. э. Более ранние стоянки относятся к раннему этапу днепро-донецкой культуры, более поздние — к смешанной поздне-неолитической культуре первой половины IV тысячелетия до н. э., то есть поздней днепро-донецкой, которая под влиянием проникшей с Верхнего и Среднего Дона культуры с накольчатой керамикой перерождалась в ямочно-гребенчатую.

О. В. БОДЯНСЬКИЙ

Скіфське поховання поблизу Запоріжжя

Навесні 1963 р. у селищі Придніпровка під час земляних робіт було розкопано зруйноване скіфське поховання. Воно розташоване за 40 м на північний схід від кургану, що залишився на місці забудованого нині курганного могильника. Можливо, поховання мало невеликий насип, пізніше зруйнований оранкою. Невідомо, однак, чи було воно однією з окремих могил, чи належало до безкурганного скіфського некрополя.

Під час дослідження, проведеного автором, на глибині 1,2 м, виявлено яму прямокутної форми розмірами 1,95×0,75 м, орієнтовану з деякими зміщеннями із заходу на схід. Права частина кістяка збереглася *in situ*, тому вдалося встановити, що небіжчик лежав випростаний, головою на захід, з руками, витягнутими вздовж тулуба. За черепом знайдено перехрестя від меча. У лівій частині грудної клітки між ребрами був встромлений один наконечник стріли, а другий глибоко застряв у тазовій кістці.

Поховання частково пограбоване ще в давнину, збереглися лише деякі речі. За словами місцевих жителів, ліворуч від руки та стегна лежали залишки меча з олов'яним наконечником від піхов, кам'яний брусок та вістря стріл.

Меч мав двосічне лезо (ширина 3,5, товщина 0,8 см), прямокутне в розрізі залізне руків'я (2,8 і 0,9 см). У центрі відламаного від меча перехрестя є сліди заклепки (рис. 1, 1). Наконечник піхов олов'яний, литий, видовжено-напівовальної форми. Розміри його 9,3×4,8×1,8 см. На лицевій стороні — рельєфні зображення козерога з великими ребристими рогами, закинутими назад, і лося, який стоїть на них. Гіллясті роги останнього переходять у спіраль, що облямовує край піхов. З однієї сторони внизу наконечник піхов наскрізь протертий від тривалого користування (рис. 1, 2—5).

Інша знахідка — прямокутної форми брусок з сіро-зеленуватого дрібнозернистого пісковика (розміри 10,9×2,5×1,5 см). Поверхня бруска ретельно відшліфована, з одного краю просвердлено отвір (рис. 2, 1).

Сім наконечників стріл знайдено біля меча. Стріли трилопатеві, з довгою втулкою і здебільшого широкі в основі. Розміри від 2,4×0,9 до

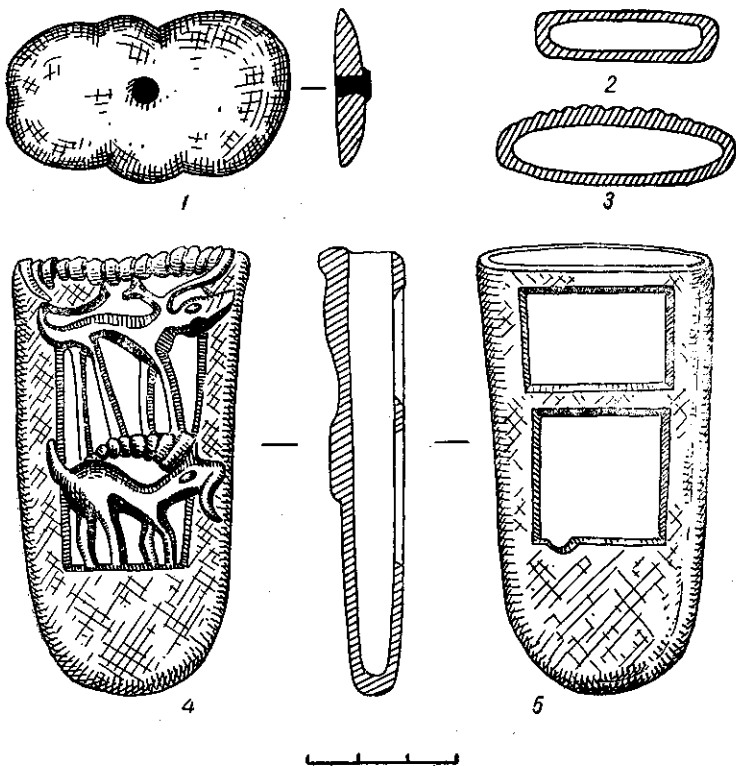

Рис. 1. Інвентар із скіфського поховання поблизу Запоріжжя:
 1 — частина перехрестя, 2—5 — наконечник піхов.

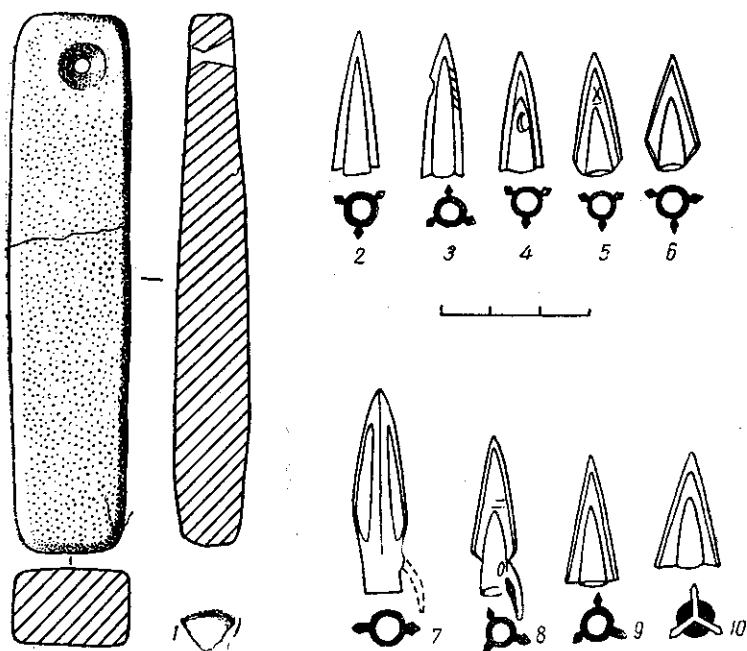

Рис. 2. Інвентар із скіфського поховання поблизу Запоріжжя:
 1 — кам'яний брусок, 2—10 — наконечники стріл.

3,0×1,4 см. Ті, що виявлені в кістяку похованого, відрізняються від описаних вище (рис. 2, 2—10). Характер зброї та оздоблення наконечника піхов меча в звіриному стилі свідчать, що це поховання належить до V ст. до н. е.

А. В. БОДЯНСКИЙ

Скифское погребение близ Запорожья

Резюме

На окраине Запорожья при раскопках было исследовано скифское погребение V в. до н. э. В составе инвентаря — железный меч, бронзовые наконечники стрел и литое украшение ножен меча, выполненное в зверином стиле.

В. Д. БАРАН, Р. М. ЧАЙКА

Давньоруське поселення Бовшів II на Подністров'ї

В 1962—1964 рр. Бурштинська експедиція ІСН АН УРСР провела розкопки багаточислового поселення поблизу с. Бовшів II Галицького р-ну Івано-Франківської обл.* Поселення розташоване на правому березі р. Гнила Липа, в ур. Сулива, за 2 км на північний схід від залізничної станції Бурштин—Дем'янів. Воно займає досить рівне підвищення над річковою заплавою, площа якого 2 га. Зараз поселення залите водою озера, спорудженого у зв'язку з будівництвом Бурштинської ДРЕС.

Під час розкопок, крім пам'яток XII—XIII ст., були відкриті матеріали лінійно-стрічкової кераміки, комарівської і шнурової культур та культури ноа, велика кількість споруд і матеріалів черняхівського типу, слов'янські пам'ятки VI—VII ст.

На площі розкопу 2700 м² виявлено одне житло, дві господарські споруди, чотири ями, п'ять печей і знайдено значну кількість давньоруських виробів з глини, металу, скла XII—XIII ст.

Житло напівземляного типу мало овальну видовжену форму. Його розміри 4,20×3,20 м, глибина 1,56 м від сучасної поверхні (рис. 1). Стінки, вирізані в материку, майже вертикальні, долівка нерівна. Житло було заповнене темним сажистим гумусом, зрідка траплялися прошки попелу та шматки обпаленої глиняної обмазки. На дні житла, а також в заповненні знайдено значну кількість гончарного посуду, кісток тварин та залізну стрілку.

В північно-східній частині житла розчищено споруджену на долівці піч, яка досить добре збереглася. Не завалилося навіть склепіння, лише трохи зсунулося і залягло на землі, що заповнювала піч. Черинь, заглиблений на 0,15 м нижче долівки житла, та стінки були підмазані глиною. Товщина череня 5—16 см, стінок — 3—5 см. Останні непогано збереглися, зокрема північно-східна, вирізана в материковій стінці. Її висота 0,78 м від рівня череня. Піч мала овальну форму, її внутрішні розміри 0,9×1,3 м, ширина челюстів 1 м. Напроти них, за 0,3 м на захід відкрито дві невеликі конструктивно пов'язані між собою передпечні ями.

* Експедиція працювала під керівництвом В. Д. Барана.